

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЕКОНОМІКА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

**Методичні рекомендації
до виконання курсової роботи
для студентів спеціальності 242 "Туризм"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2021**

УДК 338.46(07.034)

E40

Укладач: К. В. Тимошенко

М. В. Алдошина

Затверджено на засіданні кафедри туризму.

Протокол № 1 від 26 серпня 2020 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Економіка сфери обслуговування [Електронний ресурс] :
E40 методичні рекомендації до виконання курсової роботи для студентів спеціальності 242 "Туризм" першого (бакалаврського) рівня / уклад. К. В. Тимошенко, М. В. Алдошина. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 26 с.

Подано методичні рекомендації до виконання курсових робіт студентів, а також рекомендовану літературу. Наведено тематику курсових робіт і рекомендації щодо їхнього оформлення.

Рекомендовано для студентів спеціальності 242 "Туризм" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 338.46(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2021

Вступ

Туризм – це складне соціально-економічне явище, яке є не лише економічною діяльністю, але й засобом міжрегіонального та міжнародного культурного обміну, способом подолання різних видів криз.

Туристична діяльність – це не тільки надання послуг з організації подорожей, але й джерело доходу держави, багатьох галузей її економіки. Туризм має величезний вплив на такі ключові сектори економіки, як транспорт, послуги готелів та ресторанів, торгівля, будівництво, споживчі товари та багато інших аспектів, що є рушійними каталізаторами соціально-економічного розвитку. Отже, ВВП деяких країн майже повністю генерується туристичним трафіком. Туризм має високий "мультиплікативний" ефект і є "значенням коефіцієнта опосередкованого впливу на галузі, пов'язані з туризмом". Тоді чітке планування обсягів виробництва та споживання туристичної продукції, а також супутніх товарів і послуг не є основним завданням місцевої влади, їхні функції зводяться до підтримання сприятливого інвестиційного середовища загалом. Відсутність підвищеної уваги до туристичної галузі в цьому випадку може привести до негативних наслідків, якщо окремо не провадиться аналіз і оцінювання сукупного впливу функціонування підприємств на економіку регіону та національну економіку, причому необхідні прогнози як на короткостроковий, так і довгостроковий період.

Навчальна дисципліна "Економіка сфери обслуговування" є базовою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього рівня "бакалавр" спеціальності 242 "Туризм" для всіх форм навчання.

Важливе значення у вивченні навчальної дисципліни має самостійна робота студента як один із напрямів удосконалення творчої діяльності щодо здобуття та закріплення теоретичних знань, формування наукового світогляду, опанування практичних умінь і навичок. Одним із видів самостійної роботи студента, передбаченим навчальним планом навчальної дисципліни "Економіка сфери обслуговування", є курсова робота. Виконання курсової роботи передбачає поглиблення та закріплення теоретичних знань і практичних навичок студентів у процесі вивчення цієї навчальної дисципліни. Методичні рекомендації до виконання курсової роботи з навчальної дисципліни "Економіка сфери обслуговування" містять теоретичні та практичні основи щодо виконання курсової роботи.

Мета методичних рекомендацій – формування у студентів знань стосовно загальних основ виконання курсової роботи з навчальної дисципліни "Економіка сфери обслуговування".

Компетентності, якими студенти мають оволодіти після написання курсової роботи:

оволодіння знаннями методики підготовки та виконання курсової роботи;

вивчення вимог до оформлення курсової роботи та набуття знань її захисту;

закріплення, поглиблення та систематизація одержаних у процесі навчання знань;

набуття навичок з виявлення проблеми в управлінні підприємствами сфери обслуговування;

набуття навичок забезпечення практичних рішень залежно від особливостей господарської діяльності у сфері індустрії сфери обслуговування та вміння обирати найбільш відповідні засоби і методи управління підприємством;

розвиток уміння чітко обґрунтовувати власні висновки, рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення наявної практики в галузі досліджуваної проблеми;

вміння визначати доцільність застосування економічних та організаційних методів управління.

1. Порядок організації виконання та захисту курсової роботи

Курсова робота є самостійним аргументованим викладом основних питань певної теми. Це перший досвід залучення студента до виконання письмової роботи у формі наукового дослідження, що дозволяє робити висновки про набуті студентами знання та вміння в процесі вивчення навчальної дисципліни.

Курсова робота має базуватися на теоретичних і методичних положеннях науки, містити елементи новизни. У ній має бути наведена хоча б одна, нехай найпростіша, але самостійна ідея, а також пропозиція автора щодо більш ефективного вирішення поставленого питання порівняно з наявним станом.

Курсова робота – це окрема освітня компонента навчальної дисципліни, що оцінюють як самостійний вид навчальної діяльності студента. Обсяг часу на виконання та захист курсової роботи студентом – це складова частина часу на самостійну роботу студента в межах обсягу годин, виділених на цю навчальну дисципліну за навчальним планом.

Орієнтовна тематика курсових робіт розробляється та затверджується на кафедрі. Студентам надається право вибору будь-якої запропонованої кафедрою теми. Можливий також ініціативний вибір теми, але необхідно проконсультуватися про її правильне формулювання, наявність актуальності, практичної значущості. Під час вибору теми слід враховувати науковий і практичний інтерес, спричинений роботою студента в наукових студентських гуртках, досвідом практичної роботи, доповідями на семінарських заняттях, курсовими роботами з суміжних предметів. Студенти вибирають тему за власним бажанням, але не допускається більше ніж дві однакові теми в академічній групі. За умови висвітлення теми з різних аспектів (за погодженням з науковим керівником).

1.1. Теми курсових робіт із навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Економіка туризму та економічні засади функціонування підприємств сфери обслуговування

1. Підприємство сфери обслуговування як суб'єкт господарської діяльності.

2. Функціональне призначення підприємств сфери обслуговування.
3. Типологія підприємств сфери обслуговування.
4. Ринкова інфраструктура забезпечення ефективності господарського механізму підприємств сфери обслуговування.
5. Економічний механізм підприємств сфери обслуговування та його елементи.
6. Необхідність, методи та принципи державного регулювання діяльності підприємств сфери обслуговування.
7. Форми, методи й інструменти прямого та непрямого регулювання підприємницької діяльності в сфері готельно-ресторанного бізнесу.
8. Об'єктивна необхідність, поняття, структура та функції управління підприємств сфери обслуговування.
9. Сутність, параметри, форми та типи організаційних структур управління підприємств сфери обслуговування.
10. Функціональні служби готельного підприємства: основні, допоміжні та додаткові.
11. Організація виробництва продукції на підприємствах ресторанного господарства.
12. Товарооборот підприємства ресторанного господарства: види, сутність і порядок визначення.
13. Поняття продукції підприємства ресторанного господарства, її склад і структура.
14. Завдання, інформаційна база та методика економічного аналізу товарообороту підприємства ресторанного господарства.
15. Економічна характеристика виробничої діяльності підприємства ресторанного господарства.
16. Аналіз виробничої програми підприємства ресторанного господарства.
17. Використання точки беззбитковості під час планування товарообороту підприємства ресторанного господарства. Оцінювання запасу фінансової міцності.
18. Потік туристів – основа комплектування туристичного продукту.
19. Місце реалізації туристичного продукту (послуг) в економіці суб'єктів туристичного бізнесу.
20. Методи планування продажу туристичного продукту й окремих послуг.
21. Виробнича програма туристичного оператора: сутність і структура.

22. Інноваційні методи реалізації туристичного продукту.
23. Сучасні принципи експлуатаційної діяльності підприємств готельного господарства.
24. Напрями та резерви забезпечення і підвищення конкурентоспроможності підприємств готельного господарства.
25. Сезонність попиту на туристичні послуги.

Змістовий модуль 2. Економічні результати діяльності підприємства сфери обслуговування

1. Продуктивність і ефективність праці робітників підприємств сфери обслуговування.
2. Методичні підходи до розрахунку продуктивності праці на підприємствах сфери обслуговування.
3. Форми та системи оплати праці персоналу на підприємствах сфери обслуговування.
4. Завдання, інформаційне забезпечення та послідовність аналізу формування і використання трудових ресурсів підприємств сфери обслуговування.
5. Матеріальні ресурси підприємств сфери обслуговування, їхня структура та джерела формування.
6. Основні засоби та їхні особливості на підприємствах сфери обслуговування.
7. Моральний та фізичний знос основних засобів підприємств сфери обслуговування: причини його виникнення, форми усунення.
8. Техніко-економічне старіння знарядь праці підприємств сфери обслуговування та форми запобігання цьому.
9. Завдання, інформаційна база, методика аналізу стану, забезпеченості, ефективності відтворення та використання основних засобів підприємств сфери обслуговування.
10. Виробнича потужність підприємств сфери обслуговування та її види.
11. Функціональна й елементна структура фінансових ресурсів підприємств сфери обслуговування.
12. Джерела формування оборотних коштів підприємств сфери обслуговування.
13. Характеристика та методика розрахунку показників ефективності використання оборотних коштів підприємств сфери обслуговування.

14. Нормування оборотних коштів і методи розрахунку нормативів в окремих елементах підприємств сфери обслуговування.

15. Виробничо-експлуатаційна програма підприємства готельного господарства як план реалізації основних і додаткових готельних послуг.

16. Методичний інструментарій та порядок проведення економічного аналізу показників виробничо-експлуатаційної програми підприємства готельного господарства.

17. Розроблення виробничо-експлуатаційної програми підприємства готельного господарства із врахуванням сезонності попиту та інших факторів.

18. Поняття та методи визначення рівня конкурентоспроможності готельних послуг вітчизняних підприємств.

19. Механізм формування цін на послуги підприємств готельного господарства.

20. Необхідність і мета контролю за цінами та ціноутворенням підприємств сфери обслуговування.

21. Система оподаткування підприємств сфери обслуговування.

22. Методичний інструментарій та порядок проведення аналізу сплати податкових платежів на підприємствах сфери обслуговування.

23. Економічна сутність доходів підприємств сфери обслуговування, характеристика їхнього складу.

24. Особливості та джерела утворення доходів підприємств сфери обслуговування.

25. Методичний інструментарій і порядок проведення аналізу доходів підприємств сфери обслуговування.

2. Зміст і структура курсової роботи

Загальний обсяг курсової роботи має становити 35 – 40 сторінок (без додатків) формату А4 друкованого тексту. Курсова робота має містити: титульний аркуш, зміст, вступ, основну частину (3 розділи), висновки, список використаних джерел, додатки.

Титульний аркуш курсової роботи має містити дані про: університет; кафедру; навчальну дисципліну; тему курсової роботи; прізвище й ініціали студента, курс, номер академічної групи; науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали керівника курсової роботи; дату подання на перевірку (день, місяць, рік); учений ступінь, вчене звання, пріз-

вище та ініціали членів комісії з захисту курсової роботи; оцінку за захист курсової роботи; дату захисту курсової роботи. Зразок титульного аркуша курсової роботи наведено у додатку А.

Зміст розташовують після титульного аркуша з нової сторінки. Він містить назви та номери початкових сторінок усіх розділів і підрозділів. Зміст окремих розділів визначено темою курсової роботи. Курсова робота має органічно поєднувати в собі теоретико-методичну і аналітично-проектну частини. Рекомендовано дотримання структури курсової роботи наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Типова структура та зміст розділів курсової роботи

Структурні частини курсової роботи	Рекомендований обсяг сторінок
ВСТУП	1 – 2 с.
РОЗДІЛ 1. ПІДПРИЄМСТВО СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ В СИСТЕМІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	10 – 13 с.
1.1. Поняття, цілі та напрямки діяльності підприємств сфери обслуговування	4 с.
1.2. Структура підприємств сфери обслуговування	4 с.
1.3. Особливості діяльності підприємств сфери обслуговування	3 с.
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ	10 – 15 с.
2.1. Аналіз показників фінансового стану підприємства сфери обслуговування	6 с.
2.2. Аналіз факторів впливу на фінансовий стан підприємства сфери обслуговування	7 с.
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ	10 – 13 с.
3.1. Пропозиції щодо формування та використання доходів підприємства	6 с.
3.2. Напрямки збільшення доходів підприємства сфери обслуговування за рахунок підвищення якості обслуговування	5 с.
ВИСНОВКИ	1 – 2 с.
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	1 – 3 с.
ДОДАТКИ	–

2.1. Вступ

У вступі студент розкриває сутність і стан досліджуваної проблеми, її значущість, підстави та вихідні дані для розроблення теми, наводить обґрунтування необхідності у проведенні дослідження. Викладаючи вступ, треба дотримуватися такої **послідовності**:

- актуальність теми та необхідність у її розробленні;
- прізвища авторів – учених, що зробили найбільший внесок у розроблення досліджуваної проблеми;
- мета й завдання курсової роботи;
- об'єкт і предмет дослідження курсової роботи;
- методи дослідження, відповідно до визначених завдань; результати курсової роботи та їхня новизна; ключові слова.

Актуальність теми розглядається в контексті її доцільності для економіки, яку обґрунтовують завдяки критичному аналізу й порівнянню з уже відомими вирішеннями проблеми. Висвітлення актуальності не має бути багатослівним, кількома реченнями слід висловити головне, сутність проблеми або завдання. Наводять прізвища вчених-економістів, що зробили вагомий внесок у розроблення досліджуваної проблеми.

Мета й завдання дослідження. Формулюють мету роботи та завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Мета роботи зазвичай тісно переплітається з назвою курсової роботи та має чітко вказувати, що саме досліджують у роботі. Не слід формулювати мету як "дослідження", "вивчення", тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Об'єкт і предмет дослідження. **Об'єкт** – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію та вибране для вивчення.

Предмет міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет співвідносяться між собою як загальне та часткове. В об'єкті виділяють у його частину, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямовано основну увагу студента, оскільки предмет дослідження визначає тему курсової роботи, яку вказано на титульному аркуші як її назва.

Методи дослідження. Подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме буде досліджено за допомогою певного методу. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих

методів. Указують інформаційне та програмне забезпечення дослідження курсової роботи.

2.2. Основна частина

Основна частина складається з *трьох* обов'язкових розділів, *семи* підрозділів, пунктів і підпунктів. У разі, коли логіка розкриття вибраної теми дослідження потребує іншої структури основної частини роботи, студент може змінити кількість підрозділів

Перший розділ курсової роботи є, переважно, *теоретичним*. У цьому розділі вирішують такі завдання дослідження, які оформлено у вигляді підрозділів:

аналітичний огляд літературних джерел і аналіз теоретичних підходів до вивчення об'єкта дослідження;

місце та значення проблеми, що вивчають, у туристичній діяльності, вплив предмета дослідження на стан економіки;

сутність і зміст предмета дослідження.

В огляді літератури розглядають етапи розвитку наукової думки зі своєї проблеми. На основі висвітлення й аналізу робіт попередників необхідно обґрунтувати доцільність проведення досліджень із вибраного напрямку. Теоретична частина може займати приблизно 30 % обсягу роботи.

Другий розділ за змістом є *аналітичним*. У ньому вивчають взаємозв'язок і взаємовплив предмета й об'єкта дослідження. Другий розділ містить методичні підходи та сукупність розрахунково-аналітичних дій для вирішення поставлених завдань.

Завданнями другого розділу чи його підрозділами можуть бути:

розгляд методології та методик аналізу з урахуванням можливостей їхнього застосування до предмета дослідження;

оцінювання предмета дослідження та його окремих складових частин;

комплексний аналіз предмета дослідження.

У другому розділі наводять методи вирішення поставлених завдань, розробляють методик проведення дослідження. Призначенням розділу є аналіз стану і динаміки процесу, явища, що досліджують. У ньому розглядають показники, які характеризують досліджувані процеси, явища, виявляють і класифікують фактори, що впливають на показники

розвитку. У цьому розділі за необхідністю використовують економіко-математичні методи та комп'ютерні технології оброблення даних, складають аналітичні таблиці, графіки, схеми тощо. Отже, студент має продемонструвати вміння використовувати для вирішення поставлених у роботі завдань методи вивчених ним наук. Друга частина випускної роботи може займати 30 % загального обсягу.

Третій розділ має *оптимізаційний* або *рекомендаційний* характер. Його присвячено питанням удосконалення предмета дослідження щодо умов об'єкта дослідження.

Підрозділами чи завданнями, що вирішують, є такі:

розроблення методичних рекомендацій до вдосконалення предмета дослідження в межах об'єкта дослідження;

оптимізація одного чи декількох найбільш значущих елементів предмета дослідження;

обґрунтування економічної доцільності запропонованих пропозицій до вдосконалення об'єкта дослідження з урахуванням сучасних умов господарювання в Україні.

У третьому розділі дають оцінку повноти розв'язання поставлених завдань, достовірності здобутих результатів. Рекомендаційна частина може займати приблизно 30 % обсягу роботи.

2.3. Висновки

У висновках викладаються найважливіші наукові та практичні результати, здобуті протягом написання кожного з розділів курсової роботи, а також визначають їхню практичну значущість для країн світу. У процесі написання висновків рекомендовано додержуватися послідовності проведеного в роботі дослідження та послідовності вирішених завдань, відображених у вступі курсової роботи.

2.4. Список використаних джерел

До списку використаних джерел заносити тільки ті, що цитують або згадують у курсовій роботі. Список використаних у курсовій роботі джерел має становити не менше ніж 30 назв.

2.5. Додатки

До додатків доцільно занести допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття курсової роботи:

проміжні математичні формули й розрахунки; таблиці допоміжних цифрових даних;

інструкції та методики, опис алгоритмів і програм розв'язання задач на ЕОМ, розроблених у процесі виконання роботи;

рисунки допоміжного характеру.

У додатках доцільно наводити таблиці, схеми тощо, які не мають основного змістовного навантаження. Великі таблиці, рисунки, які займають більше як дві сторінки – виносять у додатки.

3. Вимоги до оформлення тексту курсової роботи

3.1. Загальні вимоги

Курсова робота оформляється у вигляді тексту з додаванням до нього графіків, таблиць, схем та інших ілюстративних матеріалів. Цьому етапу роботи над курсовим проектом слід приділити особливу увагу, оскільки до оформлення курсової роботи висуваються досить суворі вимоги.

Відсутність належного досвіду з оформлення письмових робіт у студента може викликати певні труднощі. Однак досвід правильного оформлення курсової роботи обов'язково стане в нагоді студенту на стадії підготовки курсових робіт з галузевих навчальних дисциплін і, особливо, під час написання випускної кваліфікаційної роботи – диплома

Курсову роботу друкують за допомогою комп'ютера з одного боку аркуша паперу формату А4. Абзацний відступ має бути однаковим по всій роботі й дорівнювати 5 знакам (приблизно 1,25 см).

Шрифт друку має бути чітким. Під час написання курсової роботи слід використовувати шрифт Times New Roman 14. Міжрядковий інтервал – множник 1,3. Під час оформлення таблиць і рисунків допущено використання 12 кг шрифту. Міжрядковий інтервал у таблиці може бути від 1,1 до 1,3.

Текст курсової роботи має бути надруковано з обов'язковим дотриманням таких відступів від краю аркуша: лівий – 25 мм, правий – 15 мм, верхній, нижній – 20 мм.

Робота має бути пронумерована арабськими цифрами. Перелік сторінок починається з титульного аркуша, але порядковий номер на ньому не ставиться. По середині внизу на сторінки структурної частини "ВСТУП" ставиться цифра "2" і т. д. до кінця роботи.

Під час виконання робіт необхідно дотримувати рівномірну щільність, контрастність і чіткість зображення по всій роботі. У роботі мають бути чіткі лінії, літери, цифри та інші знаки. Усі лінії, літери, цифри та знаки мають бути однаковими по всій роботі.

3.2. Заголовки

Текст основної частини курсової роботи поділяють на розділи та підрозділи. Кожний розділ починають номером та назвою.

Заголовки структурних частин роботи "ЗМІСТ", "ВСТУП", "ВИСНОВКИ", "СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ", "ДОДАТКИ" друкують великими літерами симетрично до тексту. Кожну структурну частину курсової роботи (вступ, розділи, висновки, список використаних джерел, додатки) треба починати з нової сторінки.

Заголовки підрозділів варто починати з абзацного відступу, не підкреслюючи, без крапки наприкінці. Заголовки розділів слід друкувати великими літерами, підрозділів – маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Відстань між заголовком (розділів, підрозділів), попереднім і подальшим текстом має бути в межах 20 мм, однакова по всій роботі.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу й порядкового номера підрозділу. Між ними ставлять крапку. У кінці номера теж має стояти крапка.

Назви наступного підрозділу та початок його тексту розташовують на тій самій сторінці, що й попередній підрозділ.

3.3. Переліки

За потреби в тексті можна наводити переліки. Перед переліками ставлять двокрапку. Для першої деталізації переліку варто використовувати арабські цифри з дужкою. Наприкінці ставлять крапку з комою або двокрапку, якщо є подальша деталізація.

Перед кожною позицією подальшого переліку варто ставити малу літеру українського алфавіту з дужкою або, не нумеруючи, з абзацного відступу без геометричних прикрас, можливо поставити тире (другий рівень деталізації). Наприкінці ставлять крапку з комою. Після останнього пункту переліки ставиться крапка.

3.4. Ілюстрації

Графічний матеріал має бути обов'язковим складником тексту курсової роботи за будь-якою обраною тематикою. Його кількість має становити не менш ніж 20 % від загально обсягу тексту основної частини роботи.

Рисунки (ілюстрації, графіки, схеми) варто розташовувати безпосередньо після тексту, в якому їх згадують уперше, або на наступній сторінці. На всі рисунки мають бути дані посилання в курсовій роботі. Якщо рисунки створені не автором роботи, необхідно давати посилання на джерело, з якого запозичено ілюстрацію.

Назви схем, рисунків, графіків розташовують під ілюстрацією. За потреби під рисунком розташовують роз'яснювальні дані.

Рисунки варто нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком рисунків, що наводять у додатках. Номер рисунка складається з номера розділу й порядкового номера рисунка, розділених крапкою. Наприклад: "Рис. 2.1." (перший рисунок другого розділу).

Відстань від тексту до рисунка та від рисунка до тексту – один рядок, якщо рисунок вбудовано у структуру тексту, тобто розташовано не на окремій сторінці (рис. 3.1).

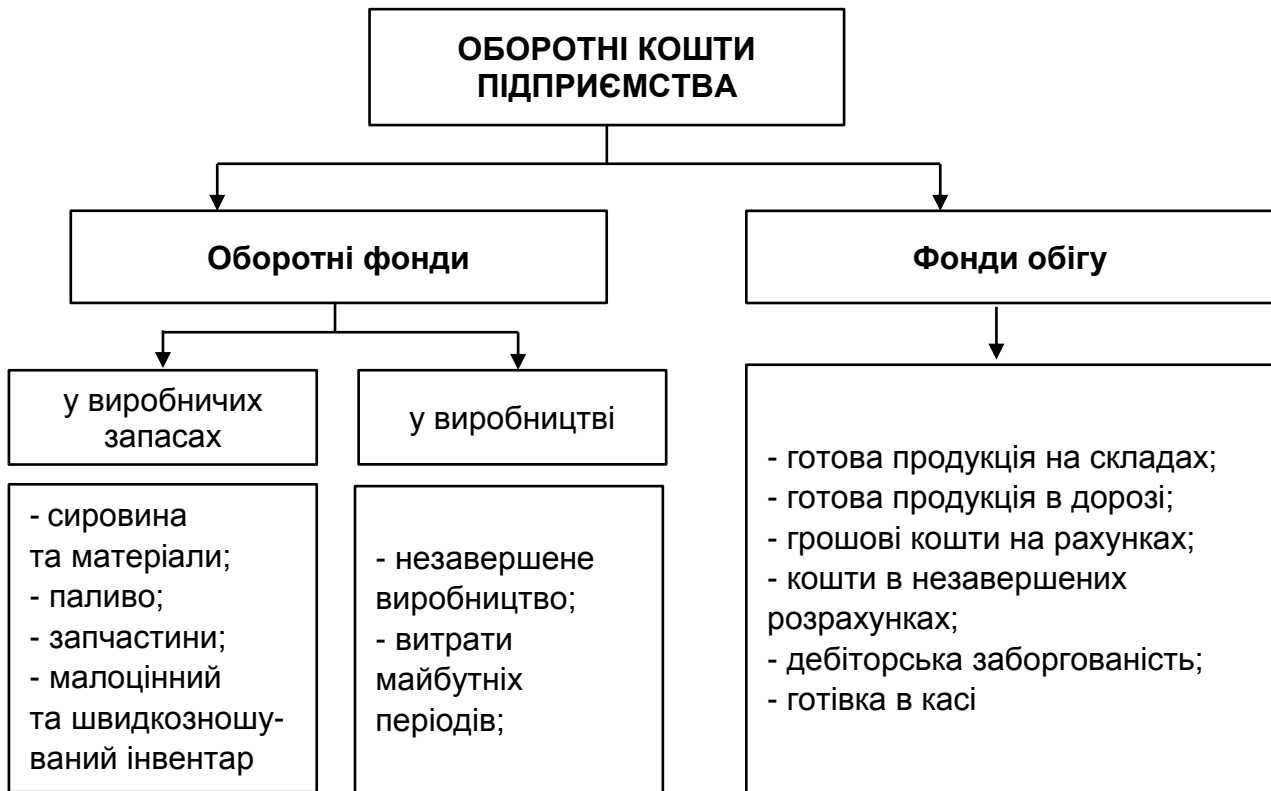

Рис. 3.1. Склад оборотних коштів підприємства

3.5. Таблиці

Таблицю варто розташовувати безпосередньо після тексту, в якому її згадано вперше, або на наступній сторінці, якщо таблиця завелика для її вбудовування у структуру тексту на тій самій сторінці. На всі таблиці мають бути посилання в тексті.

Таблиці нумерують арабськими цифрами послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком розміщують напис "Таблиця" із зазначенням її номера. Номер таблиці має складатися з номера розділу та порядкового номера таблиці, наприклад: "Таблиця 1.2" (друга таблиця першого розділу). Кожна таблиця має мати назву, яку розміщують під словом "Таблиця" симетрично до тексту.

У разі переносу частини таблиці на інший аркуш (сторінку) пишуть слова "Продовження табл. 1.2" або "Закінчення табл. 1.2", а роль шапки таблиці в цьому разі відіграє цифровий порядок. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк (табл. 3.1).

Охоронні території та об'єкти природно-заповідного фонду

Категорія територій та об'єктів природно-заповідного фонду	Площа земельних угідь					
	тис. га			у % до загальної площі країни		
	на 01.09.2000 р.	на 2017 р.	на 2018 р.	на 01.09.2000 р.	на 2017 р.	на 2018 р.
Національні природні парки	600	1 455	2 329	1,0	2,4	3,9
Природні заповідники	160	350	422	0,3	0,6	–
Біосферні заповідники	212	250	–	0,3	0,4	0,5
Інші категорії природно-заповідного фонду	1 427	2 200	3 223	–	3,6	5,3
Усього	2 399	4 255	6 275	4	7	10,4

Відстань між попереднім та наступним текстом і таблицею має дорівнювати 1 рядку (не більше ніж 10 мм).

3.6. Формули та рівняння

Формули й рівняння розташовують у центрі рядка безпосередньо після тексту, в якому їх згадують.

Вище та нижче кожної формули або рівняння має бути залишено не менше ніж один порожній рядок.

Формули (якщо їх більше ніж одна) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу та порядкового номера формули в розділі. Номери формул пишуть біля правої частини аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.2) (друга формула третього розділу). Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій їх подано у формулі. Значення кожного символу та числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова "де" без двокрапки. Зразок подання формули у роботі наведено далі.

Формула розрахунку цільового коефіцієнту така:

$$N_{\text{пл}} = N_{\text{в}} \times Ч_{\text{т}} \times Д, \quad (3.6)$$

де $N_{\text{пл}}$ – планова норма сировини і продуктів на весь склад споживачів;

$N_{\text{в}}$ – норма витрат сировини і продуктів у день на одного споживача;

$Ч_{\text{т}}$ – планова чисельність туристів;

$Д$ – кількість днів у плановому періоді.

Відстань від тексту до формули і від формули або/та розшифрування формули до тексту – один рядок (приблизно 10 мм).

3.7. Посилання

У процесі написання курсової роботи студент має давати посилання на джерела та матеріали, що наводять в роботі. Посилання дають змогу перевірити достовірність відомостей.

Посилання в тексті курсової роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за списком літератури, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, "...у працях [1 – 5] ..." або "... у роботі [4, с. 57] ...", або просто вказати номер джерела біля запозиченого тексту [25].

Під час посилання на розділи, підрозділи, пункти, підпункти, рисунки, таблиці, формули, рівняння або додатки зазначають їхні номери. Наприклад:

"... у розділі 2...";

"... відповідно до підрозділу 2.3 ...";

"... на рис. 1.5 ..."; " ... у табл. 3.2 ...";

" ... згідно з табл. 3.2 ..." або "... з огляду на табл. 3.2 ...";

"... (див. табл. 3.2) ..."; " ... за ф-лою (3.1) ...";

"... у рівняннях (3.2) – (3.3) ...";

"... у додатку Б ... " або "... (додаток Б) ".

3.8. Список використаних джерел

Бібліографічний опис – це сукупність бібліографічних відомостей про джерело (документи), наведених за встановленими правилами.

Обов'язкові елементи бібліографічного опису містять відомості, що забезпечують ідентифікацію (процес ототожнення та розпізнавання

об'єкта каталогізації за бібліографічним записом, що представляє цей об'єкт в базі даних) джерела (документа).

У обов'язкові елементи входять:

- 1) основний заголовок;
- 2) відомості про видання;
- 3) місце видання;
- 4) дата видання;
- 5) обсяг.

До списку заносять усі літературні джерела, на які були посилання в тексті курсової роботи. Водночас слід дотримуватися такого порядку щодо розташування літературних джерел:

- Конституція України;
- міжнародні нормативно-правові акти;
- нормативно-правові акти України;
- наукова, навчально-методична та спеціальна література (зокрема газетні та журнальні статті), видана українською та російською мовами в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків;
- література, видана іноземними мовами; інтернет-ресурси в алфавітному порядку.

Відомості щодо літературних джерел, внесених до списку, слід наводити, згідно з вимогами державних стандартів, з обов'язковим наведенням назв праць і вихідних даних видавництва.

Нумерують літературні джерела арабськими цифрами із крапкою, згідно з їхнім порядковим номером у переліку.

Рекомендована загальна кількість позицій у списку літератури має бути не меншою ніж 30 джерел.

В Україні діють два затверджені Національні стандарти, що відповідають за оформлення бібліографічної інформації в науковій роботі:

1. **ДСТУ ГОСТ 7.1:2006**. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання / Нац. стандарт України. – Вид. офіц. – [Чинний від 2007-07-01]. – Київ : Держспоживстандарт України, 2007. – 47с.

Це регламентований документ для оформлення бібліографічних списків, списків використаної літератури, списків літератури в наукових роботах тощо.

2. **ДСТУ 8302:2015.** Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. – Вид. офіц. – [Уведено вперше; чинний від 2016-07-01]. – Київ : ДП "УкрНДНЦ", 2016. – 17 с.

Цей стандарт є регламентованим документом для оформлення бібліографічних посилань і бібліографічних списків посилань у наукових роботах. Він установлює види бібліографічних посилань, правила та особливості їхнього складання та розміщення в документах. Стандарт поширюється на бібліографічні посилання в опублікованих і неопублікованих документах незалежно від носія інформації. Список використаної літератури (як частини довідкового апарату) наводять у формі бібліографічного запису (ДСТУ ГОСТ 7.1:2006).

4. Оцінювання результатів виконання курсової роботи

Оцінюють курсову роботу члени комісії після її захисту студентом за 100-бальною та національною шкалою оцінок. Рейтингове оцінювання курсової роботи містить формальний і змістовий критерії.

До формальних критеріїв належать: дотримання термінів здавання і завершеної роботи, правильність оформлення, грамотність структурування роботи, наявність посилань, ілюстративного матеріалу, використання сучасної літератури та ін. Оцінка за формальними критеріями не перевищує 30 балів із 100 можливих.

До змістовних критеріїв належать: актуальність теми, збалансованість розділів роботи, правильність формулювань цілей і завдань дослідження, відповідність змісту заявленої теми, ступінь самостійності, наявність елементів наукової новизни, практична цінність роботи, знання новітньої літератури тощо. Оцінка за змістовим критерієм не перевищує 50 балів зі 100 можливих.

Окремо оцінюють захист роботи. Водночас оцінюють уміння студента подати матеріал, володіння ораторським мистецтвом, термінологією в усному мовленні, вміння переконувати, відповіді на запитання за темою роботи тощо. Оцінка за захист не перевищує 20 балів.

Якщо студент за курсову роботу набирає менше ніж 50 балів, то її не зараховують.

Критерії оцінювання курсової роботи наведено в табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Критерії оцінювання курсової роботи

Критерії оцінювання курсової роботи	Бали
Загальне оформлення роботи	10
Уміння працювати з первинною інформацією	10
Актуальність теми та оригінальність виконання	10
Відповідність змісту обраній темі	10
Пропозиції і рекомендації з предмета дослідження	10
Логічність і послідовність викладення матеріалу, вміння узагальнювати та робити висновки	10
Використання програмного забезпечення	10
Компонент своєчасності	5
Захист курсової роботи	15
Загальний підсумковий бал	100

Підсумкову оцінку з курсової роботи, згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів університету в систему оцінювання за шкалою ECTS, конвертують в підсумкову оцінку за шкалою ECTS (табл. 4.2).

Таблиця 4.2

Переведення показників успішності знань студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця в систему оцінювання за шкалою ECTS

100-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою та шкалою університету	ECTS
90 – 100	відмінно	A
82 – 89	добре	B
74 – 81		C
64 – 73	задовільно	D
60 – 63		E
35 – 59	незадовільно	FX
1 – 34		F

Рекомендована література

Основна

1. Василенко В. О. Конкурентоспроможність підприємств у сфері туристичного бізнесу [Текст] : навч. посіб. / В. О. Василенко; Таврійський нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. – Київ : Освіта України, 2012. – 506 с.
2. Городня Т. А. Економіка туризму: теорія і практика : навч. посіб. / Т. А. Городня, А. Ф. Щербак. – Київ : Кондор, 2012. – 436 с.
3. Економіка підприємства: компетентність і ефективність розвитку : монографія / В. С. Пономаренко, М. В. Афанасьєв, І. В. Гонтарева та ін.; за заг. ред. д.е.н., проф. В. С. Пономаренка. – Харків : ХНЕУ, 2013. – 187 с.
4. Єрмаченко В. Є. Дослідження світового та регіональних туристичних ринків [Текст] : конспект лекцій / В. Є. Єрмаченко ; Харківський національний економічний університет. – Харків : ХНЕУ, 2011. – 239 с.
5. Кузнєцова Н. М. Основи економіки підприємств сфери обслуговування : навч. посіб. / Н. М. Кузнєцова. – [2-е вид.]. – Київ : Інститут туризму, 2016. – 173 с.
6. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) [Текст] : навч. посіб. / О. О. Любіцева. – 3-є вид., перероб. та доп. – Київ : Альтерпрес, 2006. – 430 с.
7. Мальська М. П. Готельний, ресторанний та туристичний бізнес: теорія та практика : навч. посіб. / М. П. Мальська, І. Г. Пандяк. – [4-ге вид. перероб. та доп.]. – Київ : ЦУЛ, 2018. – 472 с.
8. Практикум по работе с программой комплексной автоматизации деятельности турфирм "ОВЕРИЯ-ТУРИЗМ" для студентов направления подготовки 6.140103 "Туризм" всех форм обучения / сост. В. Е. Ермаченко, А. Г. Зима, А. Н. Брусильцева и др. – Харьков : ХНЭУ им. С. Кузнеца, 2015. – 141 с.
9. Туризм в умовах глобалізації: особливості та перспективи розвитку [Текст] = Tourism under conditions of globalization: specific features and prospects of development: monograph : монографія / [під ред. М. О. Кизи́ма, В. Є. Єрмаченка]. – Харків : ІНЖЕК, 2012. – 471 с.

Додаткова

10. Алдошина М. В. Крос-культурні комунікації в галузі туризму в умовах глобалізації / М. В. Алдошина, Г. М. Брусильцева // Бизнес Информ. – 2014.– № 3 – С. 197–202.

11. Алдошина М. В. Проектування бізнес-процесів туристичного підприємства / М. В. Алдошина, О. О. Стрижак // Бизнес Информ. – 2019. – № 3 – С. 170–175.
12. Алдошина М. В. Relationship marketing in tourism / М. В. Алдошина, О. О. Стрижак // Інфраструктура ринку. – 2020. – № 43. – С. 108–113.
13. Сущенко О. А. Територіальний брендинг як інструмент розвитку туристично-рекреаційного комплексу / О. А. Сущенко, К. В. Касенкова // Економічні інновації. – 2019. – Т. 21, Вип. 2 (71). – С. 139–149.
14. Тимошенко К. В. Концептуальні засади формування та розвитку конкурентних переваг дестинації на туристичному ринку // Економічний простір. – 2020. – № 161. – С. 99–103.
15. Naumik-Gladka K. Socio-economic aspects of communication activity in information economy : monograph / K. Naumik-Gladka. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 215 с.
16. Stryzhak O. Assessment of the relationship between the tourism sector development and other sectors of economy // Economics of Development (Економіка розвитку). – 2019. – Vol. 2. – p. 10–18.
17. Sushchenko O. Eco-Friendly Behavior of Local Population, Tourists and Companies as a Factor of Sustainable Tourism Development / O. Sushchenko, N. Kozubova, O. Prokopishina // International Journal of Engineering and Technology. – 2018. – Vol. 7, N 4.3, Special issue 3. – p. 514–518.
18. The company human capital basis in the context of career component / O. Sushchenko, K. Tymoshenko, V. Yermachenko, S. Sushchenko // SHS Web Conf. Volume 67, (2019). – p. 1–6.
19. Tymoshenko K. Methods of formation of the tourism brand of Ukraine as a factor of increasing competitiveness // вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. – 2020. – Т. 31, ч. 2, № 2. – С. 47–54.

Інформаційні ресурси

20. Закон України "Про туризм" № 324/95-ВР від 15.09.1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
21. Сайт Всесвітньої туристичної організації (ВТО). – Режим доступу : <http://www.world-tourism.org>.

Додатки

Додаток А

Зразок титульного аркуша курсової роботи

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА
КАФЕДРА ТУРИЗМУ

КУРСОВА РОБОТА

з початкової дисципліни

Економіка сфери обслуговування

на тему: "Підприємство сфери обслуговування як суб'єкт господарської діяльності"

Виконав(ла): студент(ка) 4 курсу

_____ групи

факультету МЕП

спеціальності 242 "Туризм"

Світлана ІВАНОВА

Керівник: к.е.н., доц.

Карина ТИМОШЕНКО

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

_____

(підпис)

_____

(прізвище та ініціали)

_____

(підпис)

_____

(прізвище та ініціали)

_____

(підпис)

_____

(прізвище та ініціали)

Харків – 2021

Зміст

Вступ.....	3
1. Порядок організації виконання та захисту курсової роботи.....	5
1.1. Теми курсових робіт із навчальної дисципліни.....	5
2. Зміст і структура курсової роботи	8
2.1. Вступ	10
2.2. Основна частина	11
2.3. Висновки	12
2.4. Список використаних джерел	12
2.5. Додатки	13
3. Вимоги до оформлення тексту курсової роботи.....	13
3.1. Загальні вимоги	13
3.2. Заголовки.....	14
3.3. Переліки.....	15
3.4. Ілюстрації.....	15
3.5. Таблиці	16
3.6. Формули та рівняння.....	17
3.7. Посилання	18
3.8. Список використаних джерел	18
4. Оцінювання результатів виконання курсової роботи	20
Рекомендована література.....	22
Основна	22
Додаткова	22
Інформаційні ресурси	23
Додатки.....	24

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ЕКОНОМІКА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

**Методичні рекомендації
до виконання курсової роботи
для студентів спеціальності 242 "Туризм"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Тимошенко Карина Віталіївна**
Алдошина Марія Володимирівна

Відповідальний за видання *О. А. Сущенко*

Редактор *А. С. Ширініна*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2021 р. Поз. № 190 ЕВ. Обсяг 26 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*